

Zad. E 05	I PRACOWNIA FIZYCZNA Instytut Fizyki US
Temat:	Badanie drgań relaksacyjnych z neonówką

Cel: Poznanie i zbadanie zjawisk w obwodach prądu elektrycznego w układzie relaksacyjnym z neonówką. Nauczenie studenta samodzielnego posługiwania się aparaturą pomiarową oraz wykształcenie umiejętności analizy i interpretacji wyników pomiarów.

Przyrządy: neonówka, kondensatory – dekada, kondensator o nieznannej pojemności, rezystory, zasilacz (anodowy Typ 2), mierniki elektryczne – UNI-T M 890 F, BM805 Brymen, przewody do połączeń.

1. ZAGADNIENIA

1. Znajomość zagadnień BHP w zakresie bezpiecznej pracy na stanowisku laboratoryjnym w pracy z prądem elektrycznym. Prąd rażeniowy.
2. Obwody drgające, pojemność kondensatora, ładowanie i rozładowanie kondensatora, zasada działania lampy neonowej.
3. Łączenie mierników i odbiorników prądu elektrycznego.
4. Prawa rządzące przepływem prądu, wielkości je opisujące, jednostki.
5. Drgania relaksacyjne – opis teoretyczny zagadnienia.

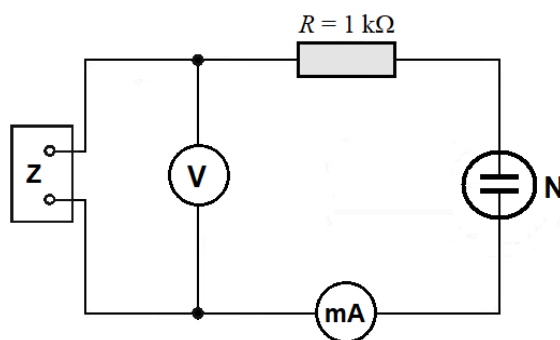
2. OPIS ZAGADNIENIA

Na podstawie literatury zapoznać się z opisami. Szczególnie – z zadaniem z olimpiady fizycznej: *Badanie obwodu elektrycznego z neonówką* [3]

3. PRZEBIEG WYKONANIA ĆWICZENIA

A. Wyznaczanie parametrów neonówki

1. Połączyć układ według schematu – Rys. 1.

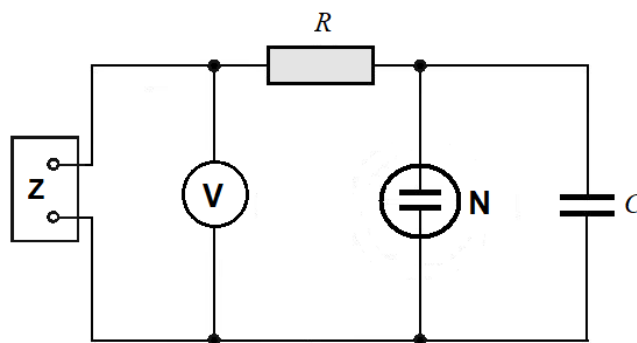

Rys. 1. Schemat układu pomiarowego: N – neonówka, mA – miernik uniwersalny na zakresie miliamperowym, V – miernik uniwersalny na zakresie 200 V, Z – zasilacz (anodowy Typ 2).

2. Wyznaczyć napięcie zapłonu U_z i gaśnięcia neonówki U_g . Pomiar powtórzyć sześć razy.
3. Wykonać pomiary do ustalenia zależności natężenia prądu od przyłożonego napięcia $I = I(U)$ (charakterystyki) dla napięcia z zakresu od 120 V do 150 V. Pomiary dokonać dla co najmniej 8 wartości rozłożonych równomiernie (w przybliżeniu) na krzywej charakterystyki dla pomiarów dla wartości wzrastających i, podobnie, dla wartości malejących U . Zwrócić szczególną uwagę na różnice w wartościach (wzrastająco-malejąco) dla wykreślenia histerezy.

B. Badanie drgań relaksacyjnych

1. Połączyć układ według schematu – Rys. 2.

Rys. 2. Schemat układu pomiarowego z kondensatorem.

2. Zmierzyć czas trwania 20 drgań relaksacyjnych dla wybranej wartości $R > 3 \text{ M}\Omega$ i siedmiu różnych wartości C ($0,2 \text{ }\mu\text{F} < C < 1,1 \text{ }\mu\text{F}$). Utrzymywać stałą wartość przyłożonego napięcia podczas wykonywania pomiaru z zakresu $165 \text{ V} \div 180 \text{ V}$.
3. Wyznaczyć czas trwania 20 drgań relaksacyjnych dla nieznannej pojemności kondensatora C_x zachowując tę samą wartość oporu R i napięcia U jak w punkcie B.2
4. Zmierzyć czas trwania 20 drgań dla sześciu różnych wartości oporu R i stałej pojemności C (dowolną pojemność wybrać z przedziału $0,3 \text{ }\mu\text{F} < C < 1,1 \text{ }\mu\text{F}$). Utrzymywać stałą wartość przyłożonego napięcia podczas wykonywania pomiaru z zakresu $165 \text{ V} \div 180 \text{ V}$.

4. OPRACOWANIE WYNIKÓW POMIARÓW

Wyznaczenie wartości pomiarowych. Obliczenie niepewności pomiaru.

A. Neonówka

1. Wyznaczyć niepewność graniczną pojedynczego pomiaru mierzonych wielkości.
2. Wyznaczyć średnie wartości U_z i U_g oraz ich odchylenia standardowe. Dla małej próby zastosować współczynniki $t_{n, \alpha}$ Studenta przy poziomie ufności $\alpha = 0,95$.
3. Wyznaczyć charakterystykę prądowo – napięciową neonówki $I(U)$. Obliczyć niepewności pomiaru napięcia i natężenia prądu wykonanych w punkcie 3.A.3.

B. Badanie drgań relaksacyjnych

1. Na podstawie pomiarów wykonanych w punktach od 3B.2 do 3B.4, obliczyć okres drgań relaksacyjnych $T (= t_{20}/20)$ i niepewność pomiaru.
2. Sporządzić wykres $T(C)$. Przyjąć $\Delta C_i/C_i = 10\%$.
3. Wykorzystując wyznaczone parametry prostej, obliczyć wartość C_x .
4. Sporządzić wykres $T(R)$. Przyjąć $\Delta R_i/R_i = 15\%$.

Uwaga: Na wykresach (p. A3, B2-3) zaznaczyć odcinki niepewności pomiaru.

5. Obliczyć współczynniki kierunkowe otrzymanych prostych – metoda regresji liniowej.
6. Obliczyć odpowiadające wartości bezwymiarowego współczynnika k ze wzoru $k = T/RC$ (lub z dokładniejszych [2, 3]: $k = \ln[(U_0 - U_g)/(U_0 - U_z)]$) i porównać z odpowiadającymi z otrzymanych z p. 5.

C. Zestawić wyniki i niepewności pomiaru.

5. Dokonać dyskusji wyników, zapisać wnioski i uwagi dotyczące doświadczenia.

1. Przeanalizować źródła ewentualnych rozbieżności.
2. Zapisać wnioski i uwagi dotyczące przebiegu doświadczenia i realizacji doświadczenia.

6. LITERATURA

1. B. Pawlak, R. Gąsowski, J. Kozłowski: *Ćwiczenia laboratoryjne z fizyki dla przyrodników*. Szczecin, Wyd. Naukowe US, 2005.
2. Szydłowski H.: *Pracownia fizyczna*. Wyd. IX, PWN, Warszawa 1999 (lub inne wydanie), p. 14.2.
3. *Badanie obwodu elektrycznego z neonówką* – zad.dośw. III st., VII Olimpiady fizyczna, http://of.szc.pl/pdf/7OF4DD_roz765.pdf
4. Podręczniki akademickie.

Miernik uniwersalny M 890F, pomiar:

napięcie DC – zakresy 200 mV / 2 V / 20 V / 200 V: dokładność $\pm(0,5\%$ wartości mierzonej +1 dla ostatniej cyfry znaczącej); natężenie prądu stałego DC: 2 mA / 20 mA $\pm(0,8\%+1)$; 200 mA $\pm(1,2\%+1)$;
pojemność: 2000 pF / 20 nF / 200 nF / 2 μ F / 20 μ F – dokładność $\pm(2,5\%+3)$;
rezystancja – zakresy 4 k Ω / 40 k Ω / 400 k Ω / 200 mV / 2 V / 20 V / 200 V: dokładność $\pm(0,$
rezystancja – zakresy: 200 Ω – $\pm(0,8\%+3)$; 2 k Ω / 20 k Ω / 200k Ω / 2 M Ω – $\pm(0,8\%+1)$; 20 M Ω – $\pm(1\%+2)$.

Multimetr miernik BM805 BRYMEN (automatyczny), pomiar:

napięcie DC – zakresy 4 V / 40 V / 400 V: dokładność $\pm(0,5\%$ wartości mierzonej +3 dla ostatniej cyfry znaczącej).
natężenie prądu DC – zakresy: 400 μ A / 40 mA / 4 A – dokładność $\pm(2,0\%+5)$; 4000 μ A / 400 mA / 4 A – $\pm(1,2\%+3)$;
pojemność – dokładność na wszystkich zakresach od 500 nF do 3000 μ F: $\pm(3,5\%+6)$.
rezystancja – zakresy: 4 k Ω / 40 k Ω / 400 k Ω , dokładność $\pm(0,6\%+4)$; 4 M Ω – $\pm(1,0\%+6)$;